

IZBORNI PREDMET "VJEŠTINE STUDIRANJA" NA MEDICINSKOM FAKULTETU U ZAGREBU: OPIS I KVALITATIVNA EVALUACIJA

Dario SAMBUNJAK
Medicinski fakultet, Zagreb

Darko HREN
Filozofski fakultet, Split

UDK: 378.661(497.5 Zagreb):378.14
Stručni rad

Primljeno: 22. 7. 2008.

Jedna od ključnih kompetencija koje bi student medicine trebao razviti tijekom studija jest "učiti kako učiti". Izborni kolegij "Vještine studiranja" pokrenut je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 2007. godine i dosad ga je pohađalo 130 studenata, uglavnom prve godine. Kolegij traje 25 sati, zasniva se na Kolbovoj teoriji ciklusa iskustvenog učenja, a radi na razvijanju znanja i sposobnosti postavljanja ciljeva, organizacije vremena, poboljšavanja pamćenja i davanja povratne informacije. Studentima se pomaže i u osvješćivanju osobnih motivacija i potreba. Rabe se kreativne i inovativne metode, poput rješavanja upitnika, glume, pisanja osobne vizije, slušanja glazbe i istodobnoga sudjelovanja dvaju nastavnika u nastavi. Kvalitativna evaluacija pokazala je da studenti vrlo pozitivno ocjenjuju kolegij, posebice opuštenu atmosferu, dobru komunikaciju s nastavnicima i visok stupanj interaktivnosti u nastavi. Kao povoljne ishode kolegija studenti su naveli poticaj na samopromatranje, potvrdu i produbljivanje dosad stečenih znanja i vještina učenja te usvajanje novih metoda i tehnika. Glavne primjedbe kolegiju odnosile su se na vrijeme njegova održavanja, trajanje nastave i strogost u nadzoru pohađanja nastave. Rezultati kvalitativne evaluacije pokazuju da je kolegij dobro prihvaćen, ali bi prikladnije vrijeme za njegovo održavanje bio sam početak akademske godine.

Ključne riječi: vještine studiranja, izborni predmet, studenti medicine

Dario Sambunjak, Croatian Medical Journal, Medicinski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Šalata 3b, 10 000 Zagreb, Hrvatska.
Email: dsambunj@mef.hr

UVOD

U suvremenom društvu znanje je temeljna pretpostavka osobnog razvoja i uspjeha. Sustav visokog obrazovanja, u koji se ubrajaju i medicinski fakulteti, ispunjava tradicionalnu ulogu prenošenja specijalističkih oblika znanja i omogućuje mladim ljudima da na tržište rada uđu s visokom stručnom spremom. No u uvjetima povećane mobilnosti radnika i sve oštrijega natjecanja za atraktivna radna mjesta, ustanove visokog obrazovanja moraju prilagoditi svoju ulogu i studentima ponuditi nove oblike znanja i vještina koji će im donijeti konkurentsku prednost i pomoći u suočavanju s kompleksnim problemima suvremenoga društva. Ta znanja i vještine prelaze okvire disciplinarnih i specijalističkih područja te zadiru u osobne kompetencije primjenjive u vrlo raznolikim situacijama.

Prema modelu koji je razvila posebna radna skupina Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD), tzv. ključne kompetencije mogu se podijeliti u tri široke kategorije: a) interaktivna uporaba alata (npr. jezika, tehnologija), b) interakcija u heterogenim skupinama i c) autonomno djelovanje (Rychen i Salganik, 2003.). Vještina učenja jedna je od ključnih kompetencija koja sadrži elemente iz svih triju kategorija, a prema preporuci Europskoga parlamenta i Vijeća definira se na sljedeći način:

Sposobnost nastojanja i ustrajanja u učenju te organiziranja vlastita učenja (među ostalim i kroz djelotvorno upravljanje vremenom i informacijama), i to pojedinačno i u skupinama. Ta kompetencija uključuje svijest o vlastitim procesima i potrebama učenja, prepoznavanje dostupnih mogućnosti te sposobnost prevladavanja zapreka pri učenju. Ona podrazumijeva prikupljanje, obradbu i usvajanje novih znanja i vještina, kao i traženje i korištenje tuđe pomoći, odnosno vodstva. Vještine učenja potiču osobu da gradi na osnovi svoga prethodnog znanja i iskustva kako bi primijenila znanja i vještine u raznim kontekstima – kod kuće, na poslu, u obrazovanju i usavršavanju. Pritom su od ključne važnosti motivacija i samopouzdanje (European Parliament and the Council, 2006.).

U Planu razvoja obrazovnoga sustava od 2005. do 2010., koji je izradilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, eksplicitno se navodi da je "naučiti kako učiti" jedan od istaknutih ciljeva odgoja i obrazovanja, kao i stručnog usavršavanja (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2005.).

Poučavanje vještina studiranja temelji se na sposobnosti metakognicije, specifičnoj za ljudsko biće, koja mu omogućuje motrenje vlastitih spoznajnih procesa i nadgledanje tijekom podataka prilikom njihove obradbe u okviru procesa učenja i pamćenja (Flavell, 1976.). Cilj poučavanja vještina studiranja nije samo poboljšanje uspjeha na ispitima nego i osnaživanje studenata u obavljanju obrazovnih zadataka. Davanjem eks-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

plicitnih uputa o strategijama za uspješno studiranje studen-
te se nastoji osposobiti da samostalno vode vlastite procese
učenja. Konkretno, potiče ih se da svjesno razvijaju tzv. dubin-
ski pristup učenju, tj. da se usmjeravaju prema razumijevanju
problema, da povezuju prethodno znanje s novim sadržajima,
da organiziraju obrazovne sadržaje u smislene cjeline, pove-
zuju teorijske ideje sa svakodnevnim iskustvima te pronalaze
unutarnju motivaciju za učenje (Ramsden, 2003.). Istraživanje
McManusa i suradnika (1998.) pokazalo je da je dubinski pri-
stup učenju među studentima medicine povezan s količinom
znanja usvojenog na temelju kliničkih iskustava i uspjehom
na završnom ispitu.

Tečajevi i kolegiji koji poučavaju vještine studiranja nisu
rijetkost na medicinskim fakultetima ni u razvijenim zemlja-
ma (Beckert i sur., 2003.; Rye i sur., 1993.) ni u zemljama u ra-
zvoju (Durak i sur., 2006.; Huda i Brula, 1999.). Kvalitativna
evaluacija kolegija provedenog na Sveučilištu u Goeteborgu
pokazala je da su takav oblik edukacije najkorisnijim smatrali
studenti s reflektivno/transformativnim pristupom studiranju,
tj. oni koji su bili usmjereniji prema prenosivim ili generičkim
vještinama nego prema specifičnim informacijama i činjeni-
cima koje je trebalo naučiti (Kjellgren i sur., 2008.). Fokus-gru-
pe sa studentima zdravstvene i socijalne zaštite na Sveučilištu
Kingston i St. George's u Londonu pokazale su da je samo-
pouzdanje važan element vještina studiranja te da čak i krat-
kotrajan tečaj može pomoći u prevladavanju bojazni koje se
javljaju na početku visokoškolskog obrazovanja (Fergy i sur.,
2008.). Slično tome, kvalitativna evaluacija tečaja za poboljša-
nje informatičke pismenosti među studentima sestristva
pokazala je da takav tečaj može povećati samopouzdanje stude-
nata u obavljanju akademskih aktivnosti (Bailey i sur., 2007.).

Na medicinskim fakultetima u Hrvatskoj i dalje postoji
potreba za oblicima nastave koji bi ciljano i strukturirano ra-
dili na jačanju ključnih kompetencija studenata. Odlukom
Fakultetskoga vijeća Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Za-
grebu od 27. ožujka 2007., odobren je izborni kolegij "Vještine
studiranja" te je ponuđen studentima 1. godine. Cilj je ovoga
članka opisati taj izborni predmet i ponuditi njegovu kvalita-
tivnu ocjenu na temelju povratnih informacija studenata koji
su ga pohađali.

METODE

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu propisuje da je stu-
dent dužan u svakoj akademskoj godini upisati tri izborna pred-
meta (Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2008.), uklju-
čujući i one koji se pohađaju elektroničkim putem (Kukolja
Taradi i sur., 2008.). U ovom članku opisana je osnovna struk-
tura, značajke i teorijske osnove izbornoga kolegija "Vještine

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

studiranja", prvi put provedenoga u lipnju 2007. godine. Na Medicinskom fakultetu u Zagrebu kolegij je bio održan pet puta (triput u 2007. i dvaput u 2008.), a u njemu je sudjelovalo ukupno 130 studenata.

Čilj kvalitativne evaluacije bio je utvrditi očekivanja studenata prema novome izbornom kolegiju te istražiti prednosti i nedostatke toga kolegija, kako bi se poboljšala njegova kvaliteta. U okviru kvalitativne evaluacije prikupljene su i analizirane dvije skupine podataka, obje u obliku otvorenih odgovora. Prva skupina podataka odnosila se na očekivanja vezana uz ovaj izborni kolegij, koja su studenti anonimno izrazili u pismenom obliku, u jednoj rečenici, na samom početku prvoga dana kolegija. Prikupljeno je i analizirano 88 pismenih izjava studenata vezanih uz pozitivna očekivanja ("nade") i 81 vezan uz negativna očekivanja ("bojazni"). Drugu skupinu podataka činile su povratne informacije (engl. *feedback*) koje su studenti, također anonimno i u opširnijem pismenom obliku, davali na kraju prvoga dana (nakon nastavne jedinice o povratnoj informaciji) te na kraju kolegija, nakon ispita. Prikupljeno je i analizirano 200 (117 s kraja prvoga dana, 83 s kraja kolegija) pisanih povratnih informacija studenata.

U tematskoj analizi podataka upotrijebljena je opća induktivna metoda (Thomas, 2003.). Prvi autor pažljivo je pročitao zapise studenata, identificirao značenjske jedinice u tekstu, po potrebi ih sažeo te razvrstao u tematske kategorije. Drugi je autor ponovio kategoriziranje značenjskih jedinica, a u slučaju nesuglasja odluka je donesena konsenzusom. Analiza povratnih informacija studenata bila je vođena pitanjima: "Koje su dobre strane kolegija" i "Što bi se u vezi s kolegijem moglo poboljšati"? Studenti su bili informirani da će njihova povratna informacija poslužiti kvalitativnoj evaluaciji kolegija te da je ta informacija anonimna i dragovoljna, tj. da je nisu obvezni dati. U prikazu rezultata, citati pismenih izjava studenata navedeni su u kurzivu, s minimalnim gramatičkim ispravcima i dopunama unijetim radi bolje razumljivosti teksta.

REZULTATI

Opis kolegija

Kolegij "Vještine studiranja" trajao je 5 dana, sastojao se od 25 sati nastave, a bodovao se sa dva ECTS boda (Tablica 1). Predavanja, seminari i vježbe nisu bili međusobno strogo odvojeni, tj. razni oblici nastave dinamično su se izmjenjivali i na licu mjesta prilagođavali potrebama, interesima i mogućnostima pojedinih skupina. To je bilo moguće jer je nastava u velikoj mjeri bila interaktivna, što znači da se zasnivala na razgovoru studenata i nastavnika. Na eventualne modifikacije "u hod" utjecale su i povratne informacije primljene od stu-

➔ TABLICA 1
Pregled sadržaja kolegija "Vještine studiranja"

denata na kraju prvoga dana nastave (npr. promjena vremena početka nastave ovisno o drugim obvezama studenata).

Dan	Nastavne jedinice
1.	Motivacija Potrebe – Teorija izbora (Glasser, 2000.) Proaktivno djelovanje Povratna informacija (engl. <i>feedback</i>)
2.	Mentalne mape Postavljanje i razradba ciljeva Upravljanje aktivnostima (4 kvadranta hitnosti i važnosti)
3.	Organizacija vremena Stilovi učenja Pamćenje Vođenje bilježaka Aktivno čitanje
4.	Individualno učenje – primjena naučenih metoda
5.	Razmjena iskustava Ispit

Osobitost kolegija jest što su ga cijelo vrijeme vodila dva nastavnika istodobno, čime se povećao interaktivni karakter nastave. Jedan je nastavnik bio diplomirani psiholog, a drugi doktor medicine, što im je omogućilo da studentima pruže različite perspektive na nastavni sadržaj. Za uspješnu izvedbu bila je nužna uska suradnja nastavnika tijekom nastave, ali i jasna podjela uloga u svakome trenutku. To znači da je za pojedinu nastavnu podjedinicu uvijek bilo jasno tko je voditelj, a tko asistent (iako su se nastavnici tijekom nastave izmjenjivali u tim ulogama).

Studenti su bili obvezni pohađati najmanje 80% nastave (četiri od pet dana kolegija), što se redovito kontroliralo. Nastava se u pravilu održavala u punoj satnici, tj. nije bilo znatnijega "skraćivanja" trajanja nastave.

Struktura nastave nije bila proizvoljna, nego zasnovana na Kolbovoj teoriji ciklusa iskustvenog učenja (Kolb, 1984.) i tipologiji stilova učenja prema Honeyju i Mumfordu (2000.). Prema Kolbovoj teoriji, učenje se ne događa u trenutku kada nešto doživimo, nego tek pošto smo imali priliku promisliti o doživljenome. Sadržaj kolegija "Vještine studiranja" u većoj je ili manjoj mjeri dio općega ljudskog iskustva, pa čak i svakodnevnih aktivnosti (organizacija vremena, postavljanje ciljeva, čitanje), no ta se iskustva i aktivnosti najčešće prihvaćaju kao samorazumljiva i o njima se posebno ne razmišlja. Kolegij "Vještine studiranja" pružao je priliku studentima da razmisle o svojim osobnim motivacijama za studiranje, da osvijeste potrebe koje im studij medicine zadovoljava (ili ne zadovoljava), da upoznaju i iskušaju neke od tehnika učenja i pamćenja i sl.

🔊 **TABLICA 2**
 Osobine pojedinih stilova učenja
 prema Honeyju i Mumfordu
 (2000.) i njima prilagođene
 nastavne metode na izbornom
 kolegiju "Vještine studiranja"

Stil učenja	Osobine i primjeri metode u nastavi
Aktivist	<p><i>Osobine</i></p> <p>Otvoren za nova iskustva Rado sudjeluje u raznim aktivnostima Dobro funkcionira u stanjima krize i uzbuđenja Nerado se dulje zadržava na jednoj aktivnosti Voli rad u skupinama Rado prihvaća izazove</p> <p><i>Primjeri metode u nastavi</i></p> <p>Oluja mozгова (<i>brainstorming</i>) u manjim skupinama o dobrobitima studiranja medicine Gluma u skečevima na temu četiri kvadranta upravljanja aktivnostima Izradba mentalne mape tijekom predavanja Davanje povratne informacije nastavnicima Rješavanje upitnika za procjenu motivacijske orijentacije i stilova učenja</p>
Mislilac	<p><i>Osobine</i></p> <p>Razmišlja o iskustvima i analizira ih s različitih motrišta Ne žuri u donošenju odluka Voli se temeljito pripremati Nerado je u središtu pozornosti Rado sluša i promatra druge Uzima u obzir širu sliku – prošlost, sadašnjost i budućnost; svoja i tuđa mišljenja</p> <p><i>Primjeri metode u nastavi</i></p> <p>Pisanje osobne vizije svoga položaja za 10 godina Promatranje drugih studenata u skečevima na temu četiri kvadranta upravljanja aktivnostima Slušanje tuđih iskustava o primjeni raznih metoda studiranja Demonstracija Microsoft Outlooka i Google Calendara kao alata za planiranje aktivnosti i organizaciju vremena</p>
Teoretičar	<p><i>Osobine</i></p> <p>Razmišlja strukturirano, korak po korak Logički povezuje informacije i opažanja Teži preciznosti i simetriji Želi razumjeti temeljna načela, teorijske modele i sustave Dosljedno i sustavno pristupa problemima Slabo funkcionira u okruženju koje nije u skladu s njegovim načinom razmišljanja</p> <p><i>Primjeri metode u nastavi</i></p> <p>Objašnjavanje teorijskih modela pamćenja i proaktivnoga djelovanja Analiza stilova učenja Razvrstavanje psiholoških potreba studenata u četiri kategorije prema teoriji izbora (Glasser, 2000.) Rasprava o vrstama motivacijske orijentacije i stilovima učenja</p>
Pragmatičar	<p><i>Osobine</i></p> <p>Želi utvrditi jesu li ideje, teorije i tehnike primjenjive u praksi Nesklon teoretiziranju i općenitim raspravama Praktičan u rješavanju problema Rado se koristi prilikama da iskoristi ono što je naučio</p> <p><i>Primjeri metode u nastavi</i></p> <p>Oblikovanje i razradba vlastitih ciljeva za iduća 3 mjeseca Upoznavanje s mnemotehnikama kroz demonstraciju Dan namijenjen individualnom radu uz primjenu naučenih metoda Preoblikovanje primjera reaktivnoga djelovanja tijekom studiranja u proaktivno djelovanje – rad u skupini</p>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

Metodološki, nastava je bila oblikovana uzimajući u obzir razlike u individualnim stilovima učenja studenata. Na osnovi Kolbove teorije, Mumford i Honey razradili su tipologiju stilova učenja, prema kojoj svi studenti uglavnom ulaze u jedan (ili najviše dva) od četiri tipa: aktivist, mislilac, teoretičar i pragmatičar (Honey i Mumford, 2000.). Nastavne metode u izbornom kolegiju "Vještine studiranja" bile su odabrane tako da odgovore na potrebe i sklonosti svih četiriju tipova studenata (Tablica 2). Jedno od vodećih načela bilo je da se sva znanja i vještine slobodno nude studentima da ih prihvate, prilagode i rabe prema vlastitim sklonostima. U tome su od pomoći bili i pisani nastavni materijali, koje su studenti redovito dobivali tijekom nastave (npr. tekstovi o davanju i primanju povratne informacije, postavljanju ciljeva; tablice za planiranje vremena, obrasci za postavljanje i razradbu ciljeva).

U skladu s Pravilnikom o diplomskom studiju (Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2008.), ispit se nije ocjenjivao broječanom ocjenom nego opisno (položio – nije položio). Nakon ispita nastavnici su zajedno sa studentima prolazili kroz sva pitanja i raspravljali o odgovorima, stvarajući još jednu priliku za ponavljanje i produbljivanje ključnih spoznaja koje bi studenti trebali usvojiti.

Očekivanja studenata

Studenti su svoja očekivanja na početku kolegija izrazili u obliku "nada" i "bojazni" (Tablica 3).

⇒ TABLICA 3
Očekivanja studenata
na početku kolegija

Pozitivna ("nade")	Doznati nešto novo Zabaviti se Dobiti pomoć u studiranju Steći znanje i vještine Kolegiji će trajati kraće nego što je predviđeno
Negativna ("bojazni")	Gubitak vremena Zamorna/dosadna nastava Ponavljanje već poznatoga Neželjeni osobni uvidi

Nade

Studenti su u okviru svojih nada najčešće izražavali želju da doznaju nešto novo (*Drukčija saznanja o mogućem načinu učenja; Novi pristup radu i učenju na faksu*), da nastava bude zanimljiva i zabavna (*Aktivna nastava bez puno suhoparnih predavanja; Slušat ću zanimljive predavače; Malo zabave*) te da će steći nešto što će im pomoći u daljnjem studiranju (*Saznati korisne stvari za daljnje studiranje (kako na najbolji način iskoristiti svoj potencijal)*). Dio studenata svoja je očekivanja izrazio općenito, u kategorijama usvajanja znanja (*Naučiti efikasno učiti; Nadam se na-*

učiti studirati i brzo učiti) ili usvajanja vještina (*Steći/poboljšati vlastite vještine*). Manji broj studenata bio je vrlo specifičan i izrazio nadu da će tijekom kolegija unaprijediti svoje sposobnosti organizacije vremena (*Da naučim, shvatim kako dobro rasporediti vrijeme*), pamćenja (*Nadam se da će nas naučiti kako lakše zapamtiti teže gradivo*) i nošenja sa stresom (*Nadam se da ću od sada nadalje manje stresnim doživljavati ovaj faks*) ili da će upoznati konkretne tehnike (*Skušit ću što su to mentalne mape*). Nekoliko studenata eksplicitno je izjavilo da se nada kratkom trajanju kolegija (*Nadam se da će sve što kraće trajati; Nastava koja se održava najkasnije do 11 sati; Da ćete me pustiti da idem doma učiti za preostale ispite*).

Bojazni

Bojazni studenata vezane uz kolegij bile su manje raznolike od njihovih nada. Velika većina odnosila se na vrijeme koje im izborni kolegij oduzima (*Bojim se da će nas "daviti" – da će nam uzimati dragocjeno vrijeme*) ili trati (*Loše utrošeno vrijeme; Da će ovo biti gubitak vremena kao i svaki izborni*). Najveći broj studenata nije odredio što bi smatrao prihvatljivim trajanjem, nego je samo naveo bojazan da će kolegij uzeti previše vremena (*Bojim se da će trajati predugo*), no nekoliko studenata bilo je nešto specifičnije (*Bojazni: da će predmet trajati svaki dan do pola 5, kao što piše na internetu; Da ćemo puuuuno vremena provoditi ovdje (10–17?)*). Neki su jasno upozorili da izborni kolegiji kolidiraju s učenjem drugih predmeta i pripremanjem ispita (*Bojim se da zbog izbornih predmeta, uključujući i ovaj, neću stići pripremiti MKBK I za 17.7.; Nadam se da neće predugo trajati i da bude prenaporno jer moram učiti anatomiju i kemiju*). Osim gubitka vremena, studenti su se pribojavali i previše napornog, odnosno zahtjevnog, kolegija (*Da ne bude prenaporno; Da (ne) možemo pratiti (nastavu)*) te provjere znanja (*Bojim se neke potencijalne provjere znanja – ispita (ovaj izborni predmet može proći i bez toga)*). Neki su studenti izrazili bojazan da će kolegij biti dosadan (*Da ću umrijeti od dosade; Da nećemo moći sudjelovati u nastavi*), beskoristan (*Prisiljavanje na apsolviranje gradiva koje mi nije korisno*) ili da im neće donijeti ništa novo (*Slušanje već poznatih stvari*). Iako rijetko, pojavljivala se i zanimljiva bojazan da će kolegij donijeti neke osobne uvide koji možda nisu očekivani ili željeni (*Bojim se da ću nakon odslušavanja predmeta reći "studiranje – nije to za mene, preteško je"; Da shvatim kako možda nisam upisao medicinu pod pravim motivima*). Manji broj studenata napisao je da nema bojazni vezanih uz ovaj kolegij.

Povratne informacije studenata

Dobre strane kolegija

Dobre strane kolegija grupirale su se u dvije glavne kategorije: izvedbu i ishod (Tablica 4).

U **TABLICA 4**
Dobre strane kolegija,
prema izjavama studenata

Kategorija Potkategorija/izjave studenata

Izvedba	<p>Opći dojam <i>Po meni je ovaj predmet bio "totalno" specifičan i dojmljivo upravo zbog neobavezanosti i brzoprolaznog predavanja koje osim što je bilo zanimljivo bilo je i korisno.</i> <i>Način na koji ste iznosili gradivo bio je zanimljivo i inovativniji u odnosu na druge predmete što je unijelo veliku dozu zanimljivosti i zainteresiranosti za predmet.</i> <i>Prvi puta na studiju sam se susrela sa ovakvim načinom izvođenja nastave.</i> <i>Nov i iznenađujuće zanimljivo pristup nastavi.</i> <i>Vedro, bez anksioznosti i stresa.</i> <i>Atmosfera je bila jako opuštena i ugodna.</i></p> <p>Organizacija nastave <i>Nastava je dobro i kvalitetno organizirana, te nam ujedno daje i dovoljno slobode i vlastitog izbora o tome što, kada i kako ćemo provoditi ponuđeno nam vrijeme.</i> <i>Mislim da ste se jako dobro pripremili.</i> <i>Dodatni materijali koji prate sadržaj su korisni, kao i papiri za ispunjavanje za ciljeve, organizaciju radnoga dana ...</i> <i>Redovito dolaženje na nastavu još je jedan plus.</i> <i>Organizacija je dobra – počinje na vrijeme.</i></p> <p>Nastavnici <i>Sviđa mi se pristup predavača sa njihovim jednostavnim stilom izvedbe i maštovitim digresijama.</i> <i>Drago mi je što jedan drugog nadopunjujete, što ste sinhronizirani i zanimljivi.</i> <i>Super se odvijala interakcija među "oama" i "nama".</i> <i>Predavanje je bilo jako zabavno i dinamično, omogućilo je visok stupanj međusobne interakcije i naše sudjelovanje u raspravama što se na ovom fakultetu i ne događa često.</i> <i>Predavači su mi simpatični jer su pristupačni i nisu se postavili kao šefovi i oni koji su nadređeni studentima.</i> <i>Najviše mi se sviđa to što ste dvojica, lakše je pratiti i usredotočiti se na to što pričate, nego da je samo jedan predavač kojeg moramo par sati gledati i slušati.</i></p> <p>Metode u nastavi <i>Zanimljivo mi je bilo što se svaki dan radilo nešto drugo.</i> <i>Dobre su ove anketice, sudjelovanje svih, kratke prezentacije, glazba.</i> <i>Odlični su bili igrokazi, a dobro osmišljen je bio i dan za učenje u kojem mi se sviđelo to što nas niste ograničili prostorom i time što moramo raditi.</i> <i>Primjeri koje ste spomenuli su također bili takvi da sam se i sama prepoznala u nekima od njih.</i> <i>Sviđa mi se što voditelji povremeno puste glazbu što povećava koncentraciju.</i> <i>Glazba nam je nova što se tiče slušanja glazbe na faksu jer nas dosad nisu motivirali slušanjem glazbe.</i></p>
Ishod	<p>Poticaj na razmišljanje <i>Predmet me potaknuo na razmišljanje, jedan od rijetkih na ovom faksu, i postavljanje ciljeva.</i> <i>Dobre strane kolegija su što me naveo razmišljati o mom načinu učenja, motivima za učenje i organizaciji vremena, a i o odnosu s ljudima općenito.</i> <i>Još od srednje [škole] nisam razmišljala o svojim motivacijama, o tome što me usređuje i čemu se nadam. Imam osjećaj da ponovno prođem u svoju svijest, dušu ...</i> <i>Mislim da je za nas dobro što nam dajete upitnike jer tako saznajemo puno zanimljivih stvari kojih možda nismo bili ni svjesni.</i></p> <p>Potvrda i produbljivanje već poznatog <i>Mislim da je sam sadržaj nastave vrlo zanimljivo i koristan jer me potiče na razmišljanje o nekim stvarima s kojima sam se dosad susretala ali na njih nisam obraćala pažnju.</i> <i>Za mnoge stvari sam već i prije bila čula, ali su mi mnoge prava novost i drago mi je što ste nam ih prezentirali na način da smo ih mogli sami provjeriti.</i> <i>Malo razmišljaš o stvarima koje su ti normalne, a ustvari i nisu tako površne.</i> <i>Iako učimo stvari koje već znamo, njihova verbalizacija pomaže u njihovoj integraciji.</i> <i>[Predavanja] su zanimljiva, ali jednostavno je teško sjediti i slušati nešto o čemu već dosta i znamo.</i></p> <p>Pomoć u daljnjem studiranju <i>Zaista ste mi dali neka praktična i konkretna znanja, koja ću vjerojatno primijeniti već ovo ljeto prilikom učenja anatomije.</i> <i>Ponudili ste hrpu opcija kako bi nam olakšali učenje i na nama je samo da ih isprobamo.</i> <i>Vjerujem da će mi neke vaše sugestije koje ste mi iznijeli pomoći za dalje. Već sam ih počela primjenjivati i za sada se barem osjećam smirenije i sigurnije.</i> <i>Smatram da ste mi puno pomogli i već sam probao jednu od metoda mnemotehnike i pomogla mi je.</i> <i>Meni se najviše sviđela sama ideja i teme koje smo obrađivali, posebice mentalne mape jer sam sad počela na taj način učiti i puno sam učinkovitija.</i> <i>Dajete korisna znanja koja mogu primijeniti na različite situacije u životu.</i></p>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

Izvedba

Teme vezane uz izvedbu kolegija odnosile su se na opći dojam, organizaciju nastave, nastavnike i specifične metode koje su se primjenjivale tijekom nastave.

Opći dojam. Studenti su općenito ocijenili da im se nastava sviđjela i da je bila zanimljiva, što su često povezivali s načinom na koji je nastava izvođena. Mnogi su studenti, uspoređujući kolegij "Vještine studiranja" s drugim predmetima (obveznim i izbornim), bili iznenađeni izvedbom nastave. Studenti su se osjećali ugodno i opušteno, a atmosfera na nastavi prepoznata je kao jedna od dobrih strana ovoga kolegija.

Organizacija nastave. Studenti su se pohvalno izrazili o organizaciji nastave. Primijetili su da je u planiranje kolegija uloženo dosta vremena i da je nastava pomno strukturirana, ali da je studentima ostavljeno dosta prostora za samostalno djelovanje i odlučivanje. U nekoliko komentara spomenuti su i nastavni materijali. Samo rijetki studenti pohvalili su redovitost i točnost održavanja nastave.

Nastavnici. Velik broj povratnih informacija sadržavao je komentare o radu nastavnika. Pozitivnim je ocijenjen pristup nastavnika studentima, koji je bio kreativan, čak u izvjesnoj mjeri i neformalan. Studenti su to dijelom protumačili činjenicom da su nastavu vodili znanstveni novaci, po dobi bliži njima od profesora. Interakcija među dvojicom nastavnika i njih sa studentima istaknuta je kao jedan od glavnih razloga pozitivna dojma koji je kolegij ostavio na studente. Vođenje nastave s dvojicom nastavnika pridonijelo je dinamičnosti i zanimljivosti nastave.

Metode u nastavi. Studenti su prepoznali raznolikost primijenjenih nastavnih metoda, koja im je pomogla da zadrže koncentraciju i interes za kolegij. Velik broj studenata pohvalio je uporabu primjera, koji su po njihovoj ocjeni bili dovoljno brojni, prikladni i slikoviti. Puštanje glazbe u pojedinim dijelovima nastave također je pozitivno ocijenjeno i prepoznato kao novina u nastavi na Medicinskom fakultetu.

Ishod

Iz povratnih informacija studenata mogle su se izdvojiti tri skupine tema vezanih uz ishod, odnosno rezultat, kolegija, tj. ono što su studenti mogli dobiti. Te tri skupine tema bile su: kolegij kao poticaj na razmišljanje, potvrda i produblјivanje već poznatog i pomoć u daljnjem studiranju.

Poticaj na razmišljanje. Dijelovi nastave u kojima se ispuņjavaju upitnici za procjenu motivacije i stilova učenja pružaju studentima uvid u neke njihove psihološke osobine i preferencije. Vježba pisanja vizije vlastita položaja za 10 godina omogućuje im da nakratko razmotre širu sliku svoga studija i

osobnog razvoja. Tijekom kolegija studenti se i razgovorima potiču na samopromatranje, razumijevanje svoga položaja i osvješćivanje ponašanja.

Potvrda i produbljivanje već poznatog. Sadržaj kolegija "Vještine studiranja" obuhvaćao je teme koje su studenti prepoznali kao donekle poznate. Neke od tehnika studenti su primjenjivali i ranije, ali im je kolegij pružio priliku da ih se prisjete, prodube znanje o njima te ih bolje uklope u svoje studiranje. Studenti su na kolegij dolazili s različitim predznanjem i iskustvom, pa se moglo dogoditi i da je nekima od njih sadržaj bio previše poznat, odnosno da nisu mogli naučiti mnogo novog.

Pomoć u daljnjem studiranju. Mnogi studenti ocijenili su kolegij korisnim, jer im je pružio specifične metode i tehnike koje će im pomoći u daljnjem studiranju. Studenti su pritom bili svjesni da o njima samima ovisi u kojoj će mjeri te metode i tehnike doista i iskoristiti. Neki od njih uspješno su se počeli služiti ponuđenim tehnikama i metodama još za samoga kolegija, učeći za predstojeće ispite. Pojedini studenti prepoznali su i šire značenje "vještina studiranja", tj. mogućnost primjene stečenih znanja i vještina u drugim životnim kontekstima, a ne samo na studiju.

Primjedbe na kolegij

Primjedbe studenata na kolegij i njihovi prijedlozi za poboljšanje bili su manje raznoliki od navedenih dobrih strana, a među njima identificirali smo četiri tematske skupine, od kojih se jedna – vrijeme održavanja kolegija – odnosila na kurikulum, a preostale tri – trajanje kolegija, nametnute obveze i ponuđeni materijali – na sam kolegij, odnosno izvedbu nastave (Tablica 5).

Vrijeme održavanja kolegija

Vrlo velik broj studenata naveo je kao glavnu primjedbu to što se kolegij održava na kraju akademske godine. U tom razdoblju studenti se osjećaju umorno i opterećeni su učenjem za predstojeće ispite, pa se ne mogu dovoljno usmjeriti na izborni kolegij, iako im se on čini zanimljivim i korisnim. Koncentracija studenata bila je osobito slaba u posljednjem tjednu nastave, koji se održavao u drugoj polovici srpnja. Ipak, studenti su shvaćali važnost "Vještina studiranja", i često su predlagali da se on uvede na početku prve godine studija ili kontinuirano kroz dulje razdoblje, pa čak i kao obvezan predmet za sve studente. Sasvim iznimno, bilo je i komentara da je taj kolegij, zbog svoga opuštenog pristupa, zapravo prikladan za ljetno doba godine.

Kategorija	Potkategorija/izjave studenata
Kurikulum	<p>Vrijeme održavanja kolegija</p> <p><i>Nekako mi se čini da bi ipak bilo mnogo korisnije kada bi ovaj predmet bio na početku 1. godine, a ne baš na kraju, jer se pred kraj lagano gubi interes za učenje, a samim time i kvalitetno iskušavanje metoda učenja, a osobito onima koji su dali sve ispite. Ili još bolje bi bilo kada bi se ovakav predmet slušao kroz dulje vremensko razdoblje, npr. tijekom 1. semestra. Vjerujem da je kolegama koji su ga slušali [prethodnih tjedana] bio zanimljiviji nego meni pošto mi je ovo zadnji tjedan i stvarno više nisam zainteresiran ni za što. Moje mišljenje je da su izborni predmeti gubljenje vremena zbog kojih nisam stigao učiti predmete koje mogu položiti u ljetnom roku. Moj jedini prigovor je da bi nam ovakav predmet trebao biti prvi predmet na početku studija i da bi trebao biti obavezan. Iako to više meni osobno ne može biti drugačije, za buduće generacije bi trebalo uvesti ovaj mali korisni predmetić prvi tjedan faksa. Zanimljivo kolegij, zabavan i nenametljiv. Dobar za ovo vrijeme godine.</i></p>
Kolegij	<p>Trajanje kolegija</p> <p><i>Nije mi se jedino svidjelo što smo uvijek bili ovoliko dugo, a gradivo to vrijeme nije uvijek opravdavalno. I dalje stojim kod toga da je satnica preduga ... Na kraju smatram da bi svi malo više trebali uzeti u obzir koji je mjesec, da imamo za učiti i da smo iscrpljeni totalno. Trajanje od dva sata svaki dan bilo bi primjerenije tom stanju, a sve bi se gradivo stiglo proći. Za ubuduće mogli bi skratiti vrijeme na 4 dana, jer na drugim izbornima to rade, pa mislim da to ni ovdje ne bi bio problem. Ipak je praksa u izbornima da se ne održavaju punom predviđenom satnicom, tako da nam ne možete zamjeriti na našim očekivanjima da nastava kratko traje. Htjela bih reći da ipak malo skrate trajanje nastave tipa 2 sata jer tako je bilo na drugim izbornim predmetima pa su imali više slobodnog vremena. Bilo bi lijepo kad biste skratili. PLIZZZ Predavanje je bilo poučno i korisno, nisam zijevao od dosade, ali svejedno bi mi bilo draže da ne moram dolaziti na ovaj predmet. Cijelo predavanje proteklo je vrlo brzo, iako je prošlo 3h, što je super, jer znači da je bilo zanimljivo. Nemam zamjerki na vrijeme, smatram da je sve bilo super odrađeno.</i></p> <p>Nametnute obveze</p> <p><i>Čine mi se glupe kazne za nedolaženje. Pisanje seminara vjerojatno je primjerena kazna za izostajanje svih pet dana. Jedina je zamjerka što su voditelji malo nerazumni glede nedolaženja na kolegij (zbog naših drugih obaveza na fakultetu). Smanjio bih vrijeme za "učenje" jer nisam navikao učiti u velikim grupama, tako da mi uvjeti za taj dio nisu odgovarali. Primjedbi nemam, osim što se tiče ovog učenja u sklopu predmeta. Ne može se nikoga natjerat, sve je stvar osobnog izbora i taj dan treba izbaciti.</i></p> <p>Nastavni materijali</p> <p><i>Veća količina pismenih materijala bi isto bila dobrodošla. Predavanja s prezentacijama su suhoparna malo i bilo bi super kad bi ubacili neke slike, video ili slično. Trebali biste pokupiti i staviti na 1 papir neka iskustva s ispitima i profesorima od starijih studenata, pa da i to pomogne studentima [prve godine].</i></p>

📌 **TABLICA 5**

Nedostaci kolegija, prema izjavama studenata

588

Trajanje kolegija

Po ocjeni velikoga broja studenata, kolegij je trajao predugo, odnosno mogao se skratiti i održati u manjem broju sati. Na pojedine dijelove gradiva trošilo se previše vremena. Studen-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

ti su na neki način očekivali od nastavnika da skrate trajanje nastave. Takva kraćenja, prema pojedinim povratnim informacijama, nisu neuobičajena na izbornim predmetima. Neki studenti ustvrdili su da im je zanimljiva i dinamična izvedba kolegija "Vještine studiranja" ublažila subjektivan osjećaj duga trajanja nastave, a pojedini nisu imali nikakvih zamjerki na trajanje.

Nametnute obveze

Neke od najvećih primjedbi studenata odnosile su se na obvezu redovita dolaženja na nastavu i izradbu seminarskog rada u slučaju izostanka dužeg od predviđenih 20% nastave. U turnusima 2007. godine bilo je primjedbi na "nametnuto" individualno učenje četvrtoga dana kolegija, zbog čega su u 2008. godini uvedene neke promjene, nakon čega su te primjedbe uglavnom nestale.

Nastavni materijali

Manji broj primjedbi odnosio se na kvalitetu i broj ponuđenih pisanih materijala i power-point prezentacija. Studenti su uglavnom bili konstruktivni i nudili prijedloge za poboljšanje.

Unatoč navedenim primjedbama, kao istaknuta tema u povratnim informacijama studenata pojavila se ocjena da je izborni kolegij "Vještine studiranja" jedan od najboljih koji su pohađali te bi ga rado preporučili budućim generacijama studenata. U prikupljenim povratnim informacijama nije bilo suprotnih mišljenja, tj. ocjena da je taj kolegij promašen ili da nije vrijedan preporuke.

Od svih izbornih mogu slobodno reći da je ovaj najbolji i najzanimljiviji. Zadovoljan sam s odslušaním predmetom i preporučio bih ga svakome.

RASPRAVA

Studenti su izborni kolegij "Vještine studiranja" doživjeli dobro pripremljenim i zanimljivim, iako im je dio sadržaja bio već otprije poznat. Kolegij im je poslužio kao poticaj na razmišljanje i samopromatranje, a ponuđene tehnike učenja činile su im se praktične i uporabljive za daljnje studiranje. Pojedini studenti bili su eksplicitni u svojoj ocjeni da je riječ o najboljem izbornom kolegiju koji su pohađali te da ga svakako treba nastaviti održavati. Velika većina zamjerki bila je upućena terminu održavanja kolegija, a ne samom kolegiju. Po mišljenju studenata, razdoblje na samom kraju akademske godine, u vrijeme ljetnih ispitnih rokova, nije pogodno za izborne kolegije i znatno otežava njihovo praćenje. Kao najmanje uspješan dio samoga kolegija studenti iz prve tri skupine (2007. godina) ocijenili su dan posvećen individualnom učenju, što

je potaknulo voditelje da donekle promijene način provedbe toga dana, a to se pokazalo uspješnim, jer druge dvije skupine (2008. godina) u tom smislu nisu imale ozbiljnih primjedbi. I neki drugi elementi kolegija mijenjali su se na temelju povratnih informacija. Primjerice, već tijekom istoga kolegija izlazilo se ususret željama studenata da započnu nastavu nešto ranije ili kasnije u danu te da skrate ili produže trajanje pauze. Potaknuti povratnim informacijama studenata ranijih kolegija, nastavnici su u kasnijim kolegijima nastojali jasnije prikazati ciljeve nastave i upozoriti na povezanost pojedinih nastavnih jedinica, smanjiti nepotrebna ponavljanja u izlaganjima i manje se zadržavati na lako razumljivim dijelovima gradiva. Takav evolutivni ciklus razvoja kolegija, zasnovan na analizi opisnih ocjena koje daju studenti, preporučuje se u teorijskim radovima, no u medicinskoj literaturi rijetko je bio opisan (Wahlqvist i sur., 2006.).

Očito ograničenje u pokušaju evaluacije jest to što je izborni kolegij "Vještine studiranja" uveden tek nedavno, pa ga je dosad pohađao razmjerno malen broj studenata. Stoga zasad ne postoji mogućnost longitudinalnoga praćenja studenata koji su pohađali kolegij i njihove usporedbe s onima koji to nisu učinili. Iako je brojčano ocjenjivanje nastave i nastavnika redovit način vrednovanja na Sveučilištu u Zagrebu (Sveučilište u Zagrebu, 2006.), vjerujemo da su kvalitativni podaci koje smo na ovom kolegiju dobili od studenata bogati sadržajem i pružaju dobar uvid u njihov doživljaj nastave. Dodatno je ograničenje to što povratnu informaciju nismo dobili od svih studenata koji su pohađali kolegij (jer je ona bila dragovoljna), no to ograničenje ublaženo je činjenicom da je povratna informacija dobivena u dvije vremenske točke za svaki kolegij – prvoga i zadnjega dana nastave.

Nade studenata u našem istraživanju uglavnom su se poklapale sa sadržajem kolegija. To se može objasniti time što su se studenti prilikom odabira izbornih kolegija mogli barem načelno informirati o programu "Vještina studiranja" i prema tome prilagoditi svoja očekivanja, odnosno nade. Ipak, glavna nada dijela studenata bila je da će kolegij trajati kratko, odnosno kraće nego što je to bilo službeno predviđeno, a dugo trajanje bila je i naglašena bojazan vezana uz ovaj izborni kolegij. Tema manjka vremena, odnosno neprikladnoga termina održavanja izbornoga kolegija, prevladavala je i u povratnim informacijama studenata. Na temelju komentara studenata moglo se naslutiti da se pojedini izborni kolegiji ne održavaju u predviđenim terminima, pa čak i da studenti unaprijed očekuju takvo skraćivanje nastave. Na takvo stanje upozorava i nedavni dopis prodekana za nastavu Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu voditeljima izbornih predmeta, u kojemu on navodi da je "prema dosadašnjim evidencijama o

održanoj nastavi iz izbornih predmeta i evidencijama studenata prisutnih na nastavi, uočio ... neke nepravilnosti" (Šmalcelj, 2008.). Svjedočenje o nesuglasju između deklarirane i stvarne provedbe nastave može, prema socijalno kognitivnoj teoriji moralnoga mišljenja i ponašanja (Bandura, 1991.), nepovoljno utjecati na moralni razvoj studenata i povećati njihovu toleranciju na ponašanje koje izlazi iz okvira akademske čestitosti (Hrabak i sur., 2004.). Stoga smatramo vrlo važnim provjeravanje redovitosti provođenja izborne nastave, kao što je to u svom dopisu zatražio prodekan za nastavu Medicinskog fakulteta u Zagrebu (Šmalcelj, 2008.). No smatramo važnim razmotriti i moguća rješenja za bolje usklađivanje termina izborne nastave s ostalim studentskim obvezama, osobito ispitnim rokovima. Što se tiče kolegija "Vještine studiranja", čini se logičnim da se on održava na samom početku prve godine, tako da studenti mogu odmah početi razvijati dobre navike i proaktivno se služiti tehnikama studiranja.

Moguće je da su neke značajke izbornoga kolegija "Vještine studiranja", npr. opuštena atmosfera, inovativne nastavne metode, neformalniji pristup nastavnika i poticanje međusobne komunikacije, zavele dio studenata na pomisao kako evidencija pohađanja nastave neće biti stroga, iako su redovitost i točnost na samom početku kolegija postavljeni kao jasni, pa čak i jedini, zahtjevi prema studentima. Istodobna opuštenost na nastavi i strogost u kontroli pohađanja naizgled su proturječne značajke koje pojedini studenti nisu mogli razumjeti i prilagoditi svoje ponašanje. Ipak, činjenica je da su u mnogim slučajevima studenti kao razlog izostanaka navodili obveze vezane uz studij, npr. polaganje drugih ispita ili prikupljanje potpisa u vrijeme održavanja izbornoga kolegija. Problem vremenskoga preklapanja obveza vezanih uz studij treba riješiti na razini organizacije nastavnoga plana i programa, jer se u protivnom stvara nepoželjna napetost u odnosima nastavnika i studenata, a nastavnici se izlažu dodatnom pritisku da toleriraju prekobrojne izostanke s nastave. Potrebne prilagodbe mogle bi se odnositi i na modifikaciju blokovskoga, tj. modularnog izvođenja pretkliničke nastave, koji se proteklih godina provodio na Medicinskom fakultetu u Zagrebu (Marinović i sur., 2009.).

Jedan od zanimljivih nalaza našeg istraživanja jest da je nekoliko studenata kao glavnu bojazan vezanu uz ovaj izborni kolegij navelo potencijalno "opasne" uvide u vlastite motive i sposobnosti za studiranje. Nedavno istraživanje provedeno u Splitu pokazalo je da zamjetna manjina studenata nije upisala medicinski fakultet na temelju vlastite želje i odluke (Mrduljaš-Dujić i sur., 2007.). Takvi studenti osobito su ranjivi u situaciji prilagođavanja na nove uvjete života (ponekad daleko od rodnoga mjesta i obitelji) i povećanoga men-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

talnog opterećenja koje donosi studij. Kolegij "Vještine studiranja", koji radi na osvješćivanju osobnih motiva i potreba, potencijalno može produbiti studentove unutarnje konflikte, čemu voditelji posvećuju posebnu pozornost. Pritom važnu ulogu ima i psihoterapijsko iskustvo jednog od voditelja. Psihološko savjetovanje dio je programa izbornoga kolegija, a dosad je bilo zahtjeva za individualnim razgovorom.

Metodološki, naše istraživanje pokazuje da kvalitativna povratna informacija predavačima može biti korisnija od kvantitativnog ocjenjivanja, koje se trenutačno primjenjuje u evaluaciji nastave. Pisani komentari daju uvid u konkretna iskustva studenata, a katkad i predlažu rješenja, što omogućuje ne samo manje modifikacije kolegija tijekom pojedinoga tjedna nastave nego i znatnije prilagodbe sadržaja iz godine u godinu. Naše je iskustvo da su studenti spremni dati povratnu informaciju u pismenom obliku, osobito ako ih se uputi kako to na pravilan način učiniti. Dodatni poticaj studentima može biti i navođenje primjera na koji je način povratna informacija prethodnih generacija utjecala na provedbu njihova kolegija. Nedostatak kvalitativne evaluacije nastave jest to što se teško može iskoristiti za usporedbu raznih kolegija, a zahtijeva dodatni napor ne samo studenata nego i nastavnika, koji trebaju uložiti vrijeme i energiju u analizu povratne informacije. Iz osobnog iskustva, međutim, možemo reći da susret s komentarima studenata može biti ne samo koristan nego i ohrabrujući, čak i zabavan. Čitanje povratnih informacija nama je bio jedan od vrhunaca svakoga pojedinog kolegija.

ZAKLJUČCI

Vještine studiranja i cjeloživotnog učenja važna su sastavnica ključnih kompetencija koje bi studenti trebali steći tijekom studija medicine. Te se vještine mogu strukturirati i ciljano poučavati u okviru izbornoga kolegija koji obrađuje teme poput motivacije za učenje, proaktivnoga djelovanja, postavljanja i razradbe ciljeva, organizacije vremena, mnemotehnika i rješavanja ispita. U oblikovanju takva kolegija dobro je voditi računa o potrebama i sklonostima raznih tipova studenata, čime se postiže visok stupanj interaktivnosti u nastavi i olakšava ostvarivanje obrazovnih ciljeva. Studenti takav kolegij dobro prihvaćaju i ocjenjuju, no smatraju da bi im bio korisniji kad bi se održavao na početku, a ne na kraju akademske godine.

NAPOMENA

Istraživanje je obavljeno uz novčanu potporu projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa "Utjecaj znanstvenog časopisa na hrvatsku medicinsku zajednicu" (Br. 216-1080314-0245) prof. dr. Matka Marušića.

LITERATURA

- Bailey, P., Derbyshire, J., Harding, A., Middleton, A., Rayson, K., Syson, L. (2007.), Assessing the impact of a study skills programme on the academic development of nursing diploma students at Northumbria University, UK. *Health Information and Libraries Journal*, 24 (Suppl. 1): 77-85.
- Bandura, A. (1991.), Social Cognitive Theory of Moral Thought and Action. U: Kurtines, W. M. i Gewirtz, J. L. (ur.), *Handbook of Moral Behavior and Development Vol 1.: Theory* (str. 45-103). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Beckert, L., Wilkinson, T. J., Sainsbury, R. (2003.), A needs-based study and examination skills course improves students' performance. *Medical Education*, 37: 424-428.
- Durak, H. I., Törün, S. E., Sayiner, A., Kandilioglu, G. (2006.), Description and evaluation of an innovative course on learning and study skills for the first year medical students. *The Tohoku Journal of Experimental Medicine*, 210: 231-237.
- European Parliament and the Council. Recommendation on key competences for lifelong learning (2006.), *Official Journal of the European Union*, 49:L394/10. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_394/l_39420061230en00100018.pdf (29. 10. 2009.)
- Fergy, S., Heatley, S., Morgan, G., Hodgson, D. (2008.), The impact of pre-entry study skills training programmes on students' first year experience in health and social care programmes. *Nurse Education in Practice*, 8: 20-30.
- Flavell, J. H. (1976.), Metacognitive aspects of problem solving. U: L. B. Resnick (ur.), *The nature of intelligence* (str. 231-236). Hillsdale: Erlbaum.
- Glasser, W. (2000.), *Teorija izbora – nova psihologija osobne slobode*, Zagreb: Alinea.
- Honey, P., Mumford, A. (2000.), *The learning styles helper's guide*, Maidenhead: Peter Honey Publications.
- Hrabak, M., Vujaklija, A., Vodopivec, I., Hren, D., Marušić, M., Marušić, A. (2004.), Academic misconduct among medical students in a post-communist country. *Medical Education*, 38: 276-285.
- Huda, N., Brula, A. Q. (1999.), An introductory course on study skills forming a bridge between traditional and problem based learning (PBL). *Journal of Pakistan Medical Association*, 49: 27-30.
- Kjellgren, K. I., Hendry, G., Hultberg, J., Plos, K., Rydmark, M., Tobin, G., Säljö, R. (2008.), Learning to learn and learning to teach – Introduction to studies in higher education. *Medical Teacher*, 30: e239-245.
- Kolb, D. A. (1984.), *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Kukulja Taradi, S., Đogaš, Z., Dabić, M., Drenjančević Perić, I. (2008.), Scaling-up undergraduate medical education: enabling virtual mobility by online elective courses. *Croatian Medical Journal*, 49: 344-351.
- Marinović, D., Marušić, M., Hren, D., Sambunjak, D., Rašić, I., Škegro, I., Marušić, A. (2009.), Transition from longitudinal to block structure of preclinical courses: outcomes and experiences. *Croatian Medical Journal*, 50: 492-506.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

McManus, I. C., Richards, P., Winder, B. C., Sproston, K. A. (1998.), Clinical experience, performance in final examinations, and learning style in medical students: prospective study. *BMJ*, 316: 345-350.

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (2007.), *Pravilnik o diplomskom studiju*. <http://www.mef.hr/meddb/slike/pisac1/file1197p1.pdf> (29. 10. 2009.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2005.), *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010.* http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/publikacije/plan_razvoja_sustava_odgoja_i_obrazovanja_2005_2010 (29. 10. 2009.)

Mrduljaš-Dujić, N., Vrdoljak, D., Kuzmanić, M., Rumboldt, M., Petrić, D. (2007.), Stavovi studenata medicine o zvanju obiteljskog liječnika. *Acta Medica Croatica*, 61: 39-44.

Ramsden, P. (2003.), *Learning to teach in higher education*, 2. izdanje, London & New York: RoutledgeFalmer.

Rychen, D. S., Salganik, L. H. (2003.), *Key Competencies for a Successful Life and a Well-functioning Society*, Göttingen: Hogrefe and Huber Publishers.

Rye, P. D., Wallace, J., Bidgood, P. (1993.), Instructions in learning skills: an integrated approach. *Medical Education*, 27: 470-473.

Sveučilište u Zagrebu (2006.), *Izveštaj o provedenoj studentskoj anketi*. http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/kvaliteta/anketa/Anketa_izvjestaj.pdf (29. 10. 2009.)

Šmalcelj, A. (2008.), *Dopis voditeljima izbornih kolegija*. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Urudžbeni broj 04-40/24-2008. Dokument u posjedu autora.

Thomas, D. (2003.), *A general inductive approach for qualitative analysis*. http://www.fmhs.auckland.ac.nz/soph/centres/hrmas/_docs/Inductive2003.pdf (29. 10. 2009.)

Wahlqvist, M., Skott, A., Björkelund, C., Dahlgren, G., Lonka, K., Mattsson, B. (2006.), Impact of medical students' descriptive evaluations on long-term course development. *BMC Medical Education*, 6: 24.

"Study Skills" Elective Course at the Zagreb University School of Medicine: Description and Qualitative Evaluation

Dario SAMBUNJAK
School of Medicine, Zagreb

Darko HREN
Faculty of Philosophy, Split

"Learning to learn" is a key competency that medical students should acquire during their studies. The elective course "Study Skills" was introduced at the Zagreb University School of Medicine in 2007 and since then it has been attended by 130 students. The course lasts 25 hours, it is based on

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

Kolb's theory of experiential learning cycle, and it aims to develop students' knowledge and skills in goal setting, time management, use and improvement of memory, and giving feedback. Students are also helped to increase their awareness of their motivation and personal needs in study. Teachers use creative and innovative methods such as filling out questionnaires, role playing, writing a personal vision statement, listening to music, and simultaneous participation of two teachers in the course. Qualitative evaluation showed that the students were positively impressed by the course, especially by the relaxed atmosphere, good communication with teachers and a high level of interaction in the teaching process. Students identified three main desirable outcomes of the course: chance for self-reflection; confirmation and elaboration of already adopted knowledge and skills; and acquisition of new methods and techniques that will help them in their future study. Main objections to the course were related to the time of the year when it was held, duration of the course, and the strict control of attendance. The qualitative evaluation showed that the course is well-accepted, but the more appropriate time for it would be the beginning of the academic year.

Keywords: study skills, elective course, medical students

Wahlfach „Studierfertigkeiten“ an der Medizinischen Fakultät in Zagreb: Beschreibung und qualitative Evaluierung

Dario SAMBUNJAK
Medizinische Fakultät, Zagreb

Darko HREN
Philosophische Fakultät, Split

Zu den Schlüsselkompetenzen eines Medizinstudenten gehören effiziente Techniken des wissenschaftlichen Arbeitens. Seit 2007 wird an der Medizinischen Fakultät in Zagreb das Wahlfach „Studierfertigkeiten“ (Study Skills) angeboten, das bisher von 130 Studenten, v.a. Erstsemestern besucht wurde. Das Kolleg umfasst 25 Unterrichtsstunden, basiert auf der Theorie des Erfahrungslernens als zyklischen Prozesses nach David Kolb und zielt auf den Erwerb von Kenntnissen und Fertigkeiten ab, die dem Studierenden erleichtern sollen, sich ein Ziel zu setzen, die Zeit gut einzuteilen, seine Gedächtnisfähigkeit sowie seine Fähigkeit zur Kenntnisreproduktion zu verbessern. Die Studierenden werden bei der Bewusstmachung ihrer Motivation und persönlichen Bedürfnisse unterstützt. Im Unterricht, der von zwei Lehrkräften gestaltet wird, werden kreative und innovative Methoden eingesetzt, so etwa das Beantworten von Fragebogen, darstellerische Aktivitäten, Niederschreiben

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 19 (2010),
BR. 3 (107),
STR. 577-596

SAMBUNJAK, D.,
HREN, D.:
IZBORNI PREDMET...

persönlicher Vorstellungen, Musikhören. Gemäß der qualitativen Evaluierung dieses Kollegs wird das Wahlfach von den Studenten sehr positiv bewertet, insbesondere die entspannte Atmosphäre, die gute Kommunikation mit den Lehrern sowie die stark ausgeprägte Interaktion der Kollegeteilnehmer. Als nützliches Ergebnis bewerteten die Studenten, dass sie durch den Unterricht zur Selbstbeobachtung angeregt worden seien, dass sie ihre Lerntechniken hätten verbessern können und neue Fertigkeiten erworben hätten, die ihnen im weiteren Studienverlauf von Nutzen sein könnten. Bemängelt wurden Termin und Dauer der Lehrveranstaltung und die strenge Überwachung der Anwesenheit der Kollegeteilnehmer. Demnach zeigt sich, dass das Wahlfach „Studierfertigkeiten“ gut aufgenommen wurde, dass es jedoch angemessener wäre, es sofort bei Studienbeginn zu besuchen.

Schlüsselbegriffe: Studierfertigkeiten, Wahlfach, Medizinstudenten